

Franjo Kuharić, nadbiskup

HOMILIJA PRIGODOM 50. OBLJETNICE
SMRTI dra IVANA MERZA

Draga braćo i sestre!

Kad se planine gledaju iz daljine, ne vidi se sve bogatstvo njihove ljepote. Ali kad se uđe u njih, onda se vidi sva različitost vidika, očituju se vrhunci, vide se doline i otkriva se bogatstvo planinskih vijenaca.

Slično se događa i s Božjim čovjekom. Ako ga gledamo iz daljine, bilo vremenske, bilo prostorne, ne doživljavamo bogatstvo njegove duše. Ali kad se uđe u otajstvo duše, otkriva se bogatstvo milosti.

Simpozij prigodom 50. obljetnice smrti Ivana Merza otkriva bogatstvo njegove duše i služi tome da danas pokaže tko je živio među nama, tko je djelovao u gradu Zagrebu i tko je svim srcem nastojao da Isusa Krista što više unese u duše i da Crkva u hrvatskom narodu bude što svetija.

Ivan Merz je rođen 17. prosinca 1896., a umro je 10. svibnja 1928. Trideset i dvije godine života; kratak ljudski vijek, a ipak ispunjen tolikim bogatstvom, plodnošću i svjetlošću.

U Božjim ljudima je Bog vidljiv jer bez Boga Božji ljudi nisu shvatljivi; razumjeti ih možemo samo u tajni Boga koji u njima živi.

I put mladog Ivana na vrhunce svetosti jest put Božje milosti u njegovoj duši.

Kaže se da se čovjek oblikuje u sredini u kojoj živi, jer iz te sredine prima sadržaje za misli i za srce. Kakva je sredina takav je čovjek.

Čovjek Božji raste iz prisutnosti Božje; njegova je blizina Bog; njegova je sredina Bog; njegov je život Bog. On je onakav kakav se događa u sebi snagom Duha Svetoga. Zato su Božji ljudi uvijek svjetlost; zato su izuzetne veličine.

Sredina u kojoj se kretao mladi Ivan nije pogodovala rastu Božjeg čovjeka u njemu, nego je milost našla put u tu mladu dušu i vodila ju je.

Kao dvadesetgodišnji mladić na talijanskoj fronti 1916. godine napisao je student filozofije Ivan Merz slijedeće riječi:

»Zato sebi i svima stavljam memento: proživljavamo dubok i velik život i svakog trenutka budimo svjesni da mi zaista opstojimo i da se ne suprotstavimo ovoj harmoniji, koja vlada u svemiru. Ovo tjelesno zapravo nije život; život je ono tamo nevidljivo, puno dubine i perspektive, što se u odabranim časovima još više proširuje, da osjetimo onaj drugi veliki svijet, one nevidljive sile, koje djeluju i pokreću sve ovo. I upravo da što bolje mognemo zaroniti u taj neizmjerni svemir, te uz to mnogo objektivnije promatrati vanjski život što nas okružuje, moramo ubiti u sebi svaku strast i težiti asketskom životu. Tko je bar malo pokušao da ide tom cilju, vidjet će svijet oko sebe u sasvim drukčijem svjetlu, osjetit će bolje one tajne niti grijeha koje se isprepliću oko materijalnog društva, pa se s njim igraju kao mačka s mišem. I što je život više prožet askezom, to nas oni tajni glasni glasovi sve jače upućuju u misterij opstanka .« (*Život*, br. 5—1938, str. 249.)

To je ozbiljno i duboko razmišljanje jednog mladog čovjeka. Merz je shvatio da čovjek toliko duhovno raste koliko milošću Božjom ima više u vlasti samoga sebe; toliko ostvaruje duhovnu zrelost koliko više unese discipline u svoje vrijeme, u svoj posao i život. To je zakon duhovnog rasta. Kroz svoju povijest Crkva je tim zakonom odgajala sve svoje svece i svete.

Tko hoće reći velikodušno i potpuno Bogu DA, da bi Bog bio u njemu očit, djelotvoran i prepoznatljiv, taj mora mnogim svojim prohtjevima reći NE. To shvatiti je milost; to razumjeti je svjetlost odozgo.

Poslije rata studirao je dvije godine u Parizu. »Njegova stancnlavka piše iz Pariza da radi, da nema odmora, da bi svaku večer 'kraj dobra i meka kreveta legao spavati na tle', da ne razumije njegova 'trapljenja', da je bio tako dobar, tako blag, da su mu najveća briga siromasi i radnici, da se stara za neku oskudnu obitelj i da joj daje od svoje malene studentske stipendije, da 'provodi život Sveca' itd.« (ib., str. 226.)

To je tajna Merčeve duše. Kad je otkrio pravu ljubav, onda je bio zahtjevan prema sebi da bi se baš po tome ostvario u svoj veličini krštenja u otajstvu Crkve. Rastao je uzdižući se nad sve protivnosti, opasnosti i zavodljivosti. To je djelo milosti, ali i slobodnog prihvaćanja milosti. Imao je otvorenu dušu i iskreno srce, koje se nije cjenkalo s velikom Ljubavi.

Kad se poslije pariških studija vratio u Zagreb, započeo je profesuru na Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji i sav se dao na apostolat u katoličkom pokretu. Sav pun Krista, htio ga je objaviti i drugima.

U svojoj velikoj dogmatskoj konstituciji o Crkvi »Lumen gentium« Koncil tumači da su svi članovi Crkve pozvani na svetost, na savrše-

nost, jer za cijelu Crkvu molimo da vjerujemo u svetu Crkvu. Tu je konstituciju Sv. Otac Ivan Pavao II. nazvao »MAGNA CARTA« našeg života u suvremenom svijetu.

Merz je svijetao primjer i današnjim intelektualcima i mladima koji žele biti ljudi Crkve. On pokazuje svojim životom današnjem naraštaju kako vjernik posvećuje sebe, društvo i Crkvu. U njemu je zaista živjela svetost Crkve. Bio je čovjek Crkve svim srcem, svom dušom, svom ljubavlju.

Crkva! Ona je neshvatljiva za ljude ovoga svijeta. Tko je bude pokušao tumačiti samo sociološkim kriterijima, sigurno će zalutati. Crkva je tajna. Ona nije društvo ovoga svijeta; to nije nikakva politička stranka koja bi se priklanjala ovoj ili onoj vlasti, ovoj ili onoj moći. Crkva je otajstvo Božje u nama i otajstvo ljudi u Bogu.

Crkva se događa u krštenju i krštenjem. Krštenje nije samo vanjski upis u maticu krštenih. Ono je unutarnji događaj duše, rođenje novog čovjeka. Božjeg čovjeka iz smrti i uskrsnuća Kristova. To je otajstvo Božjeg života u nama; to je Crkva.

Crkva je majka koja krštenjem rađa djecu Božju; majka koja sakramentima posvećuje djecu Božju; majka koja oko Euharistije sakuplja obitelj djece Božje.

Merz je shvatio otajstvo Crkve. Zato je ljubio Crkvu kao Krista. Znao je da je sva tajna njezina života Isus Krist, koji neprestano u njoj živi i svojim je Duhom odgaja, vodi, sabire i čuva.

»On je tako organski, duhovno nosio Crkvu u svome biću da joj se osjećao živom česti, kao što je ruka ili noga čest jednog organizma, koji se zove čovjek. Sva njegova duša, to je bila ljubav za Crkvu, ljubav u Crkvi. Od svih koji su došli k njemu, da makar nikodemski nešto čuju i vide, u bezbroj varijacija je tražio da se prenesu u misterij Crkve.« (Ib., str. 250.)

To svjedoči o njemu njegov suradnik.

Merz je znao da nema apostolata niti izvan Crkve, a pogotovo ne bez Crkve, a još manje protiv Crkve. Ne može se isti organizam u isto vrijeme i graditi i rušiti. Zato postoje kriteriji po kojima se može prosuditi jesmo li s Crkvom, jesmo li u Crkvi, živimo li za Crkvu i da li se Crkva po nama posvećuje.

Ivan je zastupao beskompromisnu odanost crkvenom učiteljstvu, papi i biskupima. Jednog je dana izrekao ovu misao Pija X.:

»Kad se ljubi papa, ne zaustavlja se na diskusiji o onom što on savjetuje ili traži, u ispitivanju, dokle sigurno ide dužnost poslušnosti i određivanju granica ove obligacije. Kad se ljubi papa, ne predbacuje se da nije govorio dosta jasno, ne stavljaju se u sumnju njegove naredbe pod lakom zaštitom da ne treba slušati, jer ne dolaze direktno od njega nego od njegove okoline . . . « (Ib., str. 254.)

Mentalitet koji uvijek nastoji s kojekakvim razlozima, a često i so-
fizimima, izbjeći pravoj poslušnosti bio je prisutan i u Merčevo vrijeme,
pa i u Crkvi. Merz je shvatio da se Crkva ne može obnoviti, da ne može
prodirati u svijet svojom svetošću ako nije jedinstvena; ako ne stoji s
Petrom; ako ne sluša Petra.

»Crkva koja kroz papu čuva nauku i jedinstvo; Crkva koja kroz li-
turgiju moli i prinosi žrtvu hvale Ocu; Crkva 'pomoću koje vjernik
u svojoj duši proživljava sve faze vječnog života Kristova' i kroz koju
'svaki katolik postaje velik i univerzalan'« (ib., str. 250)), ta Crkva bila je
njegova ljubav.

Kažu da je Merz govorio deset jezika, no po tome nije bio svet.
Bio je čovjek visoke kulture i velikog znanja; po tome nije bio svet i to
ga samo po sebi ne bi učinilo svetim. Veliko znanje ne čini čovjeka tak-
vim. Čovjeka čini svetim milost i samo milost. Od milosti živi onaj koji
ima otvorenu dušu, u koju se slijevaju iz Božje punine slapovi svjetla
i jakosti.

Od čega žive Božji ljudi? Ne žive od vlastite snage i mudrosti.
Oni žive od punine Božje. I zato postaju u nečistom svijetu čisti, u se-
bičnom svijetu nesebični, u materijalističkom svijetu puni vrhunarnog
svjetla i Božjih vidika.

Ivan je živio od Euharistije; bio je adorator. Čovjek velike apostol-
ske aktivnosti imao je vremena da svakog dana uroni u molitvu pred
svetohraništem. Vjerovao je u istinu od koje Crkva živi: u Euharistiji je
prisutan Isus Krist. Nisu ga zanimale nikakve teološke distinkcije da bi
protiunačio taj misterij kad je on uvijek neprotumačiv. Dosta mu je bila
Isusova riječ. Vjerovao je svome Bogu i zato se na suncu Euharistije
neprestano sunčao.

Ivan je živio od mise. Kao što je ulazio u svrhunaravni božanski
misterij Crkve, tako je ulazio i u misterij mise. A što je misa? Ne živimo
li mi danas u vremenu kad su neki od mise stvorili nešto sasvim površno
i prolazno. Za Ivana je misa bila ono što ona jest. Koncil je ponovo na-
glasio da je misa događanje našeg otkupljenja; da je u misi Krist s istom
onom ljubavlju s kojom je polazio na križ; da je On tu žrtva i dar,
hrana i život. Misa je najveći događaj u životu Crkve; misa je najveća
radost Crkve; ona je izvor svih snaga Crkve. To je bila Ivanova misa i
on ju je doživljavao s punom vjerom i poniznošću i kupao se u tom
obilju svjetla i riječi Božje.

U članku »Duhovna obnova po liturgiji« Merz je napisao:

»Po liturgijskom razmatranju svaki katolik postaje velik i univerzalan.
On ostavlja po strani svoje osobne interese i počinje osjećati što osjeća
sama Crkva, taj velebnii odraz samog neizmjernog Krista. Na temelju li-
turgije svaka se pojedina duša odgaja. Može se reći da je liturgija peda-
gogija u pravom smislu riječi, jer pomoću nje vjernik u svojoj duši pro-
življava sve faze vječnog Kristovog života ...« (Luč, 1924.)

Budući da je duboko uronio u otajstvo mise, uronio je duboko i u otajstvo križa i tu je rastao; iz tih izvora se hranio; tu je bilo ukoričeno njegovo čitavo biće.

Takav Merz nije mogao mimoći ni onu koja također sabire Crkvu svojim materinstvom: Majku našega Gospodina. Majku Bezgrešnu, Majku Djevičansku, Majku Majčinsku, koju nam je Isus dao da bude neprestano posrednica božanskog slijevanja milosti u naše duše.

Iz takvih izvora izrastao je čisti Merz koji gospodari tijelom svojim jakom dušom, kojoj je jakost Duh Sveti. Merz bezgraničnog apostolata koji je htio sa svom braćom podijeliti svoju vjeru, radost i ljubav. Čudesan mladi vjernik, osvajač za Boga i ljubitelj ljudi izrastao je iz Božje snage.

Mnogo bi se o njemu moglo reći, ali neka ovo bude dosta.

Simpozij je održan pod geslom uzetim iz njegovih misli: »Katolička vjera je moje zvanje.« Na njegovu nadgrobnom spomeniku uklesane su riječi: »Život mi je bio Krist, a smrt dobitak.«

Merz je živ! Po otajstvu Crkve shvaćao je što je to Općinstvo svetih, povezanost Neba i Zemlje koju nitko ne može raskinuti; povezanost braće i sestara u Crkvi na zemlji i u nebeskoj Crkvi, sabranoj u Srcu Krista Kralja. Zato je radostan i smiren otišao s ovog svijeta u Život.

Zadnju noć prije svog odlaska na kliniku sredio je sve svoje stvari. Uništio je svu svoju korespondenciju kojom bi mogao biti povrijeđen bilo čiji dobar glas. Jedino što je ostavio jest nacrt njegova nadgrobnog natpisa: »Život mi je bio Krist, a smrt dobitak.«

S mirom s kojim je živio u svim suprotivštinama i borbama otišao je na kliniku; s tim mirom u duši dočekao je smrt i ušao u vječni Božji mir. I živ je da moli za nas. Amen.